

En överenskommelse mellan staten
och Sveriges Kommuner och
Regioner om etablering och
införande av infrastruktur för säker
digital kommunikation i offentlig
sektor

1. Inledning

Den svenska välfärden står till följd av samhällsutvecklingen inför betydande utmaningar. Ålderssammansättningen i befolkningen förändras och andelen äldre och barn ökar, samtidigt som andelen av befolkningen i arbetsför ålder minskar. Invånarnas förväntningar på kvalitet inom skola, vård och omsorg fortsätter att stiga samtidigt som den offentliga sektorns produktivitet utveckling är långsammare än den i näringslivet.

För att möta dessa utmaningar krävs nya metoder, smartare arbetssätt och utvecklade former för samverkan inom och mellan staten, kommuner och regioner. En ökad digitalisering i välfärdssektorn har stor potential att bidra till såväl ökad kvalitet och säkerhet som tillgänglighet och effektivitet, men även till bättre arbetsmiljö för välfärdens medarbetare och bättre tjänster för invånarna.

För att kunna dra nytta av de fördelar som digitaliseringen erbjuder behövs gemensam digital infrastruktur för välfärden och den offentliga sektorn i sin helhet. Gemensamma lösningar kan bidra till att uppnå effektivitet och ökad informationssäkerhet, samtidigt som det är nödvändigt och önskvärt med utrymme för innovation, lokala anpassningar och samverkan.

Faxen används fortfarande i stora delar av offentlig sektor, särskilt inom hälso- och sjukvården, skolan och socialtjänsten och dess verksamheter. Utbyte av känsliga och sekretessbelagda uppgifter sker inte bara via fax, utan också via brev och andra kanaler. Statliga myndigheter har delvis kunnat ersätta faxen genom strukturerade elektroniska informationsutbyten, men använder faxen för att kommunicera med välfärdens verksamheter. För att alla verksamheter inom välfärden ska kunna kommunicera på ett säkert och effektivt sätt så behövs en gemensam infrastruktur som uppfyller kraven på en god informationssäkerhet.

Denna överenskommelse syftar till att åstadkomma en gemensam syn på mål, takt, finansiering och ansvar när det gäller utveckling och förvaltning av, samt anslutning till, infrastruktur för säker digital kommunikation. Överenskommelsen är en del av regeringens och Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) gemensamma och långsiktiga arbete med att utveckla välfärdens digitala infrastruktur.

1.1 Förutsättningar för överenskommelser på området välfärdens digitala infrastruktur

En överenskommelse mellan staten och SKR är ett värdefullt verktyg för att åstadkomma förändring eftersom den ger möjlighet att gemensamt formulera en målbild och långsiktigt styra i den önskvärda riktningen.

Överenskommelser mellan staten och SKR kan användas inom områden där regeringen och SKR gemensamt identifierat ett utvecklingsbehov, för att stimulera en utveckling i önskad riktning. Genom överenskommelser ges förutsättningar för att insatser kan ske samordnat på nationell, regional och lokal nivå. Viktiga utgångspunkter för överenskommelser är ett tillitsbaserat förhållningssätt, hög kostnadseffektivitet och ett tydligt jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv.

Överenskommelser omfattar offentligt finansierad verksamhet, oavsett vem som utför dessa. Det betyder att såväl staten, kommuner, regioner som privata aktörer som bedriver helt eller delvis offentligt finansierad verksamhet kan omfattas.

1.2 Ett utvecklingsarbete för säker digital kommunikation

Under flera år har SKR drivit utvecklingsarbetet Säker digital kommunikation (SDK) för att ersätta föråldrade och osäkra sätt att kommunicera i offentlig sektor och istället introducera ett säkert och effektivt sätt för att digitalt utbyta vad som brukar benämnas ostrukturerad information. Utvecklingsarbetet har finansierats av och bedrivits i samarbete med ett stort antal kommuner och regioner samt ett antal statliga myndigheter. Även staten har bidragit med finansiering genom 2020 års överenskommelse om äldreomsorg – teknik, kvalitet och effektivitet med den äldre i fokus.

Syftet är att skapa förutsättningar för tryggare, enklare och snabbare informationsutbyte mellan välfärdens olika aktörer och därigenom bidra till bättre service till invånarna. Avsikten är att alla välfärdens verksamheter, inklusive privata utförare av helt eller delvis offentligt finansierad verksamhet, genom att ansluta till infrastrukturen ska kunna utbyta information på ett enhetligt sätt. Privata utförare och andra organisationers perspektiv är därför viktiga i detta arbete och ska vägas in i utformningen av förslag.

Att lämna gamla och delvis osäkra sätt för informationsutbyte till förmån för tryggare, enklare och snabbare digitala metoder innebär en stor effektiviseringspotential hos välfärdens aktörer. Det handlar om att effektivisera allt ifrån de orosanmälningar som skickas från bl.a. polisen eller skolan till kommunernas socialtjänst, till det omfattande informationsutbyte som sker mellan regioner och kommuner i samband med planering av insatser och stöd inom äldreomsorg, psykiatri m.m. Sammantaget finns omfattande möjligheter att nyttja säkra digitala lösningar för att frigöra tid som välfärdens medarbetare kan använda till kärnverksamhet.

1.3 Välfärdscommissionen föreslog en ökad samverkan avseende välfärdens digitalisering mellan staten, kommuner och regioner

Välfärdscommissionen föreslog i september 2020 att en process bör etableras mellan staten samt kommuner och regioner för utveckling och införande av en långsiktigt hållbar digital infrastruktur till stöd för välfärden. Staten genom regeringen och SKR tecknade i december 2020 en avsiktsförklaring om att utveckla välfärdens digitala infrastruktur, i linje med kommissionens förslag (I2020/03093).

Utifrån avsiktsförklaringen bedrivs ett gemensamt arbete, bland annat för att ta fram prioriteringar och en handlingsplan för vilken infrastruktur som ska införas. Det handlar exempelvis om förbättringar avseende elektroniska tjänstelegitimationer, gemensamma standarder och säkra meddelanden mellan statliga myndigheter, kommuner, regioner och privata aktörer som bedriver helt eller delvis offentligt finansierad verksamhet.

Överenskommelsen om säker digital kommunikation är den första överenskommelsen utifrån avsiktsförklaringen om välfärdens digitala infrastruktur och parterna är överens om ambitionen att följa upp med fler överenskommelser inom andra angelägna områden.

1.4 Välfärdens digitala infrastruktur bygger vidare på regeringens tidigare satsningar

Regeringen gav genom beslut den 11 december 2019 flera myndigheter i uppdrag att etablera en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte och etablera ett nationellt ramverk för grunddata (I2019/03306 m.fl.). Regeringen beslutade under 2020 att förlänga uppdragen. Den 17 september samma år uppdrog regeringen åt Myndigheten för digital förvaltning (Digg), att i nära samverkan med SKR,

analysera förutsättningar för kommuners och regioners anslutning och deltagande i den digitala infrastrukturen (I2020/02241 och I2021/00941).

Regeringen aviserade i Propositionen Budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 22) en långsiktig satsning på digital infrastruktur och riksdagen avsatte efter regeringens förslag medel för utveckling, förvaltning och drift av en förvaltningsgemensam digital infrastruktur.

I propositionen Budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 22) har regeringen aviserat ytterligare satsningar på digital infrastruktur i form av en särskild satsning på välfärdens digitala infrastruktur samt medel för att genomföra och leva upp till kraven i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724 av den 2 oktober 2018 om inrättande av en gemensam digital ingång för tillhandhållande av information, förfaranden samt hjälp- och problemlösningstjänster och om ändring av förordning (EU) nr 1024/2012.

Satsningen på säker digital kommunikation ska dra nytta och lärdomar av arbetet som genomförts inom ramen av etableringen av den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen och ska återanvända komponenter samt byggblock i de fall det är ändamålsenligt.

1.5 Vision e-hälsa

I mars 2016 ingick staten och SKR en överenskommelse om en gemensam vision för e-hälsoarbetet fram till 2025.

År 2025 ska Sverige vara bäst i världen på att använda digitaliseringens och e-hälsans möjligheter i syfte att underlätta för människor att uppnå en god och jämlik hälsa och välfärd samt utveckla och stärka egna resurser för ökad självständighet och delaktighet i samhällslivet.

I genomförandeplanen för Vision e-hälsa för åren 2020–2022 pekas säker digital kommunikation ut som ett av de särskilt prioriterade insatsområdena för att inriktningens målen ska kunna nås och visionen förverkligas. Denna överenskommelse om säker digital kommunikation är därmed ett viktigt steg på vägen mot att skapa ändamålsenliga förutsättningar för informationsutbyte inom och mellan hälso- och sjukvården samt socialtjänsten, inklusive statliga myndigheter.

1.6 Skolans digitalisering

Regeringens övergripande mål i den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet är att det svenska skolväsendet ska vara ledande i att använda digitaliseringens möjligheter på bästa sätt för att uppnå en hög digital kompetens hos barn och elever och för att främja kunskapsutvecklingen och likvärdigheten (U2017/04119). Ett av delmålen i strategin är att det ska finnas ändamålsenlig infrastruktur samt teknisk och pedagogisk support i verksamheten. Förutom tillgång till ändamålsenlig infrastruktur såsom bredband och hårdvara behöver det säkerställas att olika system kan fungera tillsammans och kommunicera med varandra (interoperabilitet). Ett annat delmål är att digitaliseringen ska användas för att underlätta personalens arbetssituation i fråga om undervisning och administration.

Denna överenskommelse om säker digital kommunikation kan bidra till att skapa mer ändamålsenliga förutsättningar för informationsutbyte mellan bl.a. skolor och andra välfärdsverksamheter på både kommunal och statlig nivå.

2. Överenskommelsens övergripande inriktning

SKR och regeringen avser att gemensamt ta ansvar för att infrastruktur för säker digital kommunikation etableras och långsiktigt tillhandahålls till välfärdens aktörer. Det handlar bland annat om att förtydliga roller, ansvar och förutsättningar för finansiering samt att säkerställa hög anslutningsgrad. Staten, kommuner och regioner behöver även samordna införandet eftersom nyttorna uppstår först när många organisationer är anslutna till infrastrukturen samt dagens metoder för informationsutbyte därmed ersätts med en säker, kontrollerad och effektiv infrastruktur.

Genom denna överenskommelse fastställs en gemensam handlingsplan och förutsättningar ges för att utveckla och tillhandahålla infrastruktur för säker digital kommunikation som statliga myndigheter, kommuner, regioner och andra organisationer kan ansluta till.

Regeringen och SKR är överens om att infrastrukturen ska etableras under 2022 och att en hög anslutningsgrad ska möjliggöras.

Målsättningen är att infrastrukturen för säker digital kommunikation på sikt ska kunna användas av, och vara till nytta för, hela den offentliga sektorn. Målsättningen är också att den ska kunna användas för kommunikation med

privata utförare av helt eller delvis offentligt finansierad verksamhet och andra organisationer som offentlig sektor kommunicerar med.

2.1 Parternas åtaganden

Staten åtar sig i denna överenskommelse att senast den 29 september 2023 ta ansvar för att tillhandahålla en infrastruktur för säker digital kommunikation. Regeringen ska också ge ett antal myndigheter, särskilt sådana som är viktiga för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens verksamheter, i uppdrag att förbereda för anslutning till infrastrukturen. Vidare bidrar staten med 10 000 000 kronor till SKR för att utforma och tillhandahålla ett införandestöd för kommuner och regioner.

SKR åtar sig att:

- under en övergångsperiod från den 1 januari 2022 och fram tills dess att Digg tillhandahåller en infrastruktur, i samverkan med Digg, etablera och tillhandahålla en infrastruktur för säker digital kommunikation, och
- stödja och underlätta kommuners och regioners införande genom att utforma och tillhandahålla införandestöd.

SKR åtar sig vidare att arbeta aktivt för att kommuner och regioner under 2022 förbereder och påbörjar anslutningen till infrastrukturen.

2.2 Finansiering av infrastrukturen

Staten bidrar till finansiering av drift och förvaltning av den befintliga infrastrukturen till dess att Digg tillhandahåller en infrastruktur. Regeringen avsätter 14 000 000 kronor för drift och förvaltning under 2022 som ska utbetalas till SKR och, under förutsättning att riksdagen fattar erforderliga beslut, 10 500 000 kronor under 2023.

Finansieringen av den långsiktiga förvaltningen och fortsatt utveckling av infrastrukturen ska analyseras. Avgiftsfinansiering ska särskilt beaktas när det kommer till kommuners, regioners och företags användning av infrastrukturen.

Kommuner, regioner och statliga myndigheter står själva för kostnader i den egna verksamheten (t.ex. utveckling av de egna it-stöden) som föranleds av en anslutning till infrastrukturen för säker digital kommunikation.

2.3 Långsiktigt statligt ansvar för infrastrukturen

Digg får regeringens uppdrag att senast den 29 september 2023 tillhandahålla infrastruktur för säker digital kommunikation inklusive specifikationer och regelverk. Digg ska inom ramen för uppdraget:

- utveckla och tillhandahålla infrastruktur för säker digital kommunikation av s.k. ostrukturerad information,
- genomföra en riskbedömning inklusive informationssäkerhetsrisker, en analys av säkerhetskrav, och en rättslig analys som innefattar upphandlingsfrågor,
- arbeta tillsammans med SKR med att främja införandet och anslutning till säker digital kommunikation,
- beskriva den nya infrastrukturens förhållande till andra infrastrukturer för säker kommunikation,
- ta fram och ansvara för de regelverk som ska gälla för de organisationer som ska ansluta till infrastrukturen,
- ansvara för en central funktionalitet för att avsändare ska kunna adressera rätt mottagare hos anslutna organisationer, som ska kunna ange vilka organisationer och delar av organisationer som är anslutna och kan ta emot meddelanden,
- främja statliga myndigheters anslutning,
- redovisa effekterna av införandet och omställningskostnaderna för infrastruktur för säker digital kommunikation för offentlig sektor samt löpande driftskostnader,
- lämna förslag på hur drift och förvaltning av infrastrukturen långsiktigt ska finansieras inom befintliga ekonomiska ramar, där avgiftsuttag från kommuner, regioner och privata utförare särskilt ska beaktas,
- göra en analys av hur olika finansieringsmodeller påverkar anslutningsviljan och indirekta kostnader i form av ökad administration,
- följa upp anslutningen till infrastrukturen, samt
- inom ramen för att utveckla infrastrukturen, i samverkan med SKR och andra berörda parter, analysera hur infrastrukturen kan utvecklas för fler tillämpningsområden.

2.4 SKR ska främja och stötta införandet i kommuner och regioner

Inom ramen för överenskommelsen ingår det i SKR:s arbete under 2022–2023 att:

- tillhandahålla en infrastruktur för säker digital kommunikation inklusive gemensamma stödtjänster, specifikationer och regelverk till dess att Digg tillhandahåller en sådan infrastruktur, senast den 29 september 2023,
- främja och stödja kommuner och regioners anslutning till infrastrukturen,
- inventera och följa upp kommuner och regioners planering för anslutning till och användning av infrastrukturen,
- utarbeta en anslutningsprocess med stöd för kommuner och regioner,
- ge stöd till kommuner i att analysera vilka flöden som kan vara lämpliga att ansluta och vilka behov av verksamhetsutveckling det kan föra med sig,
- tillhandahålla stöd gällande struktur och etablering av innehåll i den centrala funktionaliteten för kommunala och regionala verksamheter,
- verka för att kravställningar för att realisera säker digital kommunikation inkluderas i kommungemensamma upphandlingar,
- tillhandahålla gemensamma tekniska stödtjänster (bl.a. testklient), samt
- säkerställa att kompetensöverföring till Digg kan genomföras och att Digg får tillgång till utvecklade komponenter så att återanvändning kan ske, exempelvis rörande adressboken.

3. Uppföljning av satsningen

Digg ska, som framgår ovan, få i uppdrag att tillhandahålla infrastruktur för säker digital kommunikation. I uppdraget ingår bl.a. att följa upp statliga myndigheters införande av infrastrukturen. Inom ramen för överenskommelsen ansvarar SKR för att följa upp och stödja kommuner och regioners anslutning till infrastrukturen. Digg och SKR ska samverka kring uppföljningen av införandet.

4. Avstämningar

Parterna förbinder sig till att göra en muntlig avstämning av arbetet enligt denna överenskommelse i maj och i september 2022. Vid avstämning ska utformandet och förvaltningen av stödet för införandet diskuteras.

5. Medel till Sveriges Kommuner och Regioner

Beslut om utbetalning av sammanlagt 10 000 000 kronor till SKR för arbetet med att främja, samordna och stötta införandet i kommuner och regioner kommer att ske i särskilt regeringsbeslut ställt till Digg.

Medlen till SKR utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Digg. Rekviseringen av medel ska ske senast den 1 december 2022. Rätten till bidraget förfaller om rekvisition inte inkommit inom denna tid.

Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Digg senast den 31 mars 2023. En ekonomisk redovisning från SKR för kalenderåret som visar hur medlen använts ska lämnas till Digg senast den 31 mars 2023. Ekonomichefen (eller motsvarande) ska granska och intyga uppgifterna i den ekonomiska redovisningen. Underskrift i original samt information om eventuella avvikelser och åtgärdsförslag ska finnas med i redovisningen. Om redovisningen inte inkommer i tid kan regeringen återkräva utbetalda medel.

Regeringskansliets diarienummer för överenskommelsen och för regeringsbeslut om utbetalning ska framgå av samtliga handlingar. Rekvisitionen, den ekonomiska redovisningen och verksamhetsrapporterna ska vara undertecknade i original av en behörig företrädare för SKR.

Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet) och Digg har rätt att begära in kopior av uppgifter i form av ekonomisk redovisning och övrigt underlag som rör bidragets användning.

5.1 Finansiering

Kostnaderna ska belasta det under utgiftsområde 22 Kommunikationer uppförda anslaget 2:7 Digital förvaltning, anslagsposten 3 Välfärdens digitala infrastruktur. Beslut om utbetalning kommer att ske i särskilt regeringsbeslut ställt till Digg.

6. Godkännande av överenskommelse

Överenskommelsen har upprättats i två exemplar varav parterna tagit var sitt. Överenskommelsen blir giltig under förutsättning att regeringen godkänner den och att riksdagen ställer erforderliga medel till regeringens förfogande.

För staten

För Sveriges Kommuner och Regioner

Stockholm
den 17 december 2021

Stockholm
den 17 december 2021

Statssekreterare Per Callenberg

VD Staffan Isling